

INTERPELLATION TILL STATSRÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2016-02-04
Besvaras senast
2016-02-25

Till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2015/16:372 Utredning om dödshjälp

Frågan om individens frihet att vid svåra lidanden i livets slutskede kunna få sin yttersta vilja respekterad är oerhört laddad. Samtliga riksdagspartier, förutom Miljöpartiet, vars kongress i höstas körde över partistyrelsens förslag, är emot att ens utreda frågan om en strängt reglerad möjlighet till dödshjälp.

Också mitt eget parti, Centerpartiet, är emot. Dock hade vi i höstas en livlig och respektfull debatt i frågan på vår partistämman, där en betydande minoritet talade för att frågan äntligen borde utredas. Detta är en moralisk-etisk livsfråga som bottnar djupt i var och en av oss.

Jag har länge varit övertygad om att dessa viktiga frågor behöver utredas och har under min riksdagstid sedan 2004 väckt flera motioner, samt även ställt två interpellationer till dåvarande socialminister Göran Hägglund år 2008 och 2010. Jag vill hänvisa till dessa och de interpellationsdebatter vi hade som ger en god bild över båda min, och statens, argumentation.

Min entydiga uppfattning är att Sverige i dag – år 2016 – allvarligt bör överväga en rätt till dödshjälp under noggrant specificerade förutsättningar och en rätt att skriva ett livstestamente. Genom att fortsätta att totalt förneka dessa möjligheter för människor, vars yttersta vilja vid svåra lidanden i livets slutskede är att själva kunna få avgöra sitt öde, tar staten på sig ett stort ansvar. Jag är också fullt medveten om det stora ansvaret för staten, riksdagen och oss ledamöter om vi efter utredning landar i de förslag jag vill ha mycket allvarligt övervägda.

En människa i livets slutskede, eller med svåra plågor och där sjukvården tömt sina resurser, bör under strängt reglerade förutsättningar och egen uttalad yttersta vilja rimligen ha rätt till dödshjälp. Det är ovärdigt att samhället i sådana fall tvingar en döende människa kvar på plågans bädd eller hänvisar henne till egna initiativ eller till att resa utomlands.

En undersökning som Landstingsförbundet har gjort, och många liknande, visar ständigt att cirka tre av fyra svenskar är öppna för dödshjälp.

Det är angeläget att dagens totala förbudslagstiftning i frågan ses över. En grundlig utredning behövs där bland annat medicinska, juridiska, etiska och allmänmänskliga aspekter beaktas.

En arbetsgrupp inom Statens medicinsk-etiska råd föreslog 2008 att en svårt sjuk patient under noggrant specificerade förutsättningar bör kunna erhålla dödshjälp. Det är också uppenbart att läkare i dag regelmässigt tvingas till svåra beslut i detta gränsland om hur länge livet kan eller ska upprätthållas, och även av den orsaken behöver staten bli tydligare i sina regelverk. Dagens gråzoner mellan olika sjukhus och läkare är också alltför stora och redan det gör en utredning helt nödvändig.

Utvecklingen i Sverige, och i andra länder, gör också en utredning helt nödvändig. Att inte ens vilja genomlysna dessa svåra och oerhört aktuella frågor är ett ansvar som borde vara mycket svårt att ta. Frågornas aktualitet visas också av allt fler mycket tunga debattartiklar och böcker som publiceras.

Tre purfärska och mycket tänkvärda böcker är Inga-Lisa Sangregorios *Den sista friheten*, Valentin Sevés (med flera) *Inför den sista stund* och Allan Åkerlund *I dödens väntrum*.

Jag avslutar min interpellation med en lysande artikel på DN Debatt den 30 januari 2016, som jag kan skriva under på vartenda ord, skriven av PC Jersild, Georg Klein, Tuulikki Koivunen Bylund och Björn Ulvaeus. Den hänvisar också till Harald Norbelies, då dödssjuk och svårt lidande i cancer, gripande artikel i DN i augusti 2015, vilket också kunde vara mina ord:

Harald Norbelie: ”Vi måste utreda möjligheten att på frivillig grund ge döende hjälp att förkorta livet när allt hopp är ute och bara smärta återstår.” ”Att läkare med sin etik och politiker med sin religion talar om för mig att jag tålmodigt ska bära mitt lidande den sista tiden är motsatsen till respekt för livets okränkbarhet.”

DN Debatt den 30 januari 2016:

”Partierna duckar och vågar inte utreda frivillig dödshjälp.”

51 miljoner amerikaner har nu rätt till frivillig dödshjälp och det är tillåtet i fyra europeiska stater. Sverige har en åldrande befolkning och frågan kommer att bli alltmer brännande. "Trots det slår partierna dövörat till och vågar inte tillsätta en utredning", skriver P C Jersild, Georg Klein, Tuulikki Koivunen Bylund och Björn Ulvaeus.

Denna månad blir Kalifornien, USA:s folkrikaste delstat med över 38 miljoner invånare, den femte delstaten som tillåter dödshjälp. Den katolske guvernören Jerry Brown signerade den 5 oktober förra året detta beslut. Också Kanada är på väg att införa dödshjälp efter att landets högsta domstol i februari 2015 enhälligt förklarar att förbudet mot dödshjälp strider mot The Canadian charter of rights and freedoms, som garanterar rätten till liv, frihet och säkerhet.

Bakgrunden till det kanadensiska domstolsbeslutet var ett par rättsfall, ett av dem initierat av den ALS-drabbade Gloria Taylor. Hon hann dö innan hon fick rätt i domstolen, men hennes motiveringar citeras utförligt i domen. Så här förklarade Gloria Taylor varför hon ville ha rätten att själv avgöra när och var och hur hon skulle avsluta sitt liv. ”Jag vill inte avsluta mitt liv på ett våldsamt sätt. Jag vill inte att min död ska bli traumatisk för mina närmaste. Jag vill ha den lagliga rätten att dö fridfullt, vid den tidpunkt som jag själv väljer, omgiven av min familj och mina vänner. När den tiden kommer vill jag kunna kalla samman min familj, berätta för dem om mitt beslut, säga ett värdigt farväl och nå ett avslut – för min del och för deras. Min nuvarande livskvalitet försämras av att jag inte säkert vet att jag kommer att ha rätt att be en läkare hjälpa mig att dö...”

Men i Sverige händer ingenting. På samma sätt som svenska kvinnor på 1960-talet åkte till Polen för att få abort reser dödssjuka svenskar i dag till Schweiz för att få hjälp att dö, vilket är förenat med stora kostnader.

Förra året publicerade DN Debatt en artikel av den cancersjuka journalisten Harald Norbelie, hans budskap till politikerna var glasklart: ”Sverige måste våga utreda frågan om frivillig dödshjälp” (den 2 augusti 2015). Harald Norbelie avled i september och vi kan tyvärr konstatera att regeringen inte hörsammat hans, och många andra dödssjukas, desperata vädjan.

I vår omvärld finns folkvalda församlingar som inte förlamas av beröringsskräck inför lidande patienters sista önskan. Innan Kalifornien tog beslutet tillät delstaterna Oregon, Vermont, Washington och Montana dödshjälp. I ytterligare ett tjugotal delstater pågår en livlig debatt om möjligheten att förkorta livet för patienter i livets absoluta slutskede. Totalt finns nu i USA en tillåtande lagstiftning för ca 51 miljoner amerikaner eller 15 procent av befolkningen.

I Nederländerna har dödshjälp varit laglig sedan 2002 och där har man världens

mest långtgående och beprövade lagstiftning på området. Lagen har stort folkligt stöd. Inte ens när kristdemokraterna innehade premiärministerposten försökte regeringen inskränka möjligheten till dödshjälp. Belgien och Luxemburg har följt Nederländerna i spåren och tillåter numera dödshjälp, något som knappast hade skett om man trott att patientsäkerheten varit hotad.

I Sverige har vi många fri- och rättigheter och stor valfrihet inom en mängd områden. Det är först när vi är svårt sjuka och döden oundvikligen närmar sig som vi berövas rätten att besluta över det som återstår av vårt liv. Varför finns inte denna rätt i vårt land?

Sverige har en åldrande befolkning och vi lever allt längre. Dödshjälpsfrågan kommer oundvikligen att bli alltmer brännande. Trots att den palliativa vården byggts ut och gör stora och behjärtansvärda insatser klarar man inte att ge alla en värdig död. I det palliativa register som förs över patienternas sista tid finns 1 044 som under det senaste året inte lindrats med symtom som smärta, andnöd, illamående eller ångest.

Enligt en doktorsavhandling från Karolinska Institutet är så många som 73 procent av Sveriges befolkning positivt inställd till frivillig dödshjälp för den som är bortom all hjälp. Allt fler inom den medicinska professionen är positiva till en diskussion om hur dödshjälp fungerar i de länder som infört möjligheten.

Dödshjälpens motståndare säger sig vilja skydda de svagaste. Vi har svårt att föreställa oss något svagare än ALS-patienter, som Gloria Taylor, i livets obönhörliga skymning. Eller så hänvisar kritikerna till ”det sluttande planet”, att samhället skulle tappa kontrollen om dödshjälp tillåts, detta trots att inga undersökningar i något enda land hittills visat att så blivit fallet.

Enstaka riksdagsledamöter har motionerat om att dödshjälp bör utredas. Men de politiska partierna, utom Miljöpartiet, har slagit dövörat till och vågar inte tillsätta en utredning, trots att det snart gått två decennier sedan vård i livets senast utreddes – den gången med uttalat direktiv att inte ta upp frågan om dödshjälp. Inte ens partiet som numera heter Liberalerna med motiveringen ”vi ska heta vad vi är”, vill undersöka den liberala rätten att få besluta om den sista friheten, det egna livet i dess slutskede.

Journalisten Inga-Lisa Sangregorio ger i dagarna ut debattboken *Den sista friheten*. Hon är själv cancersjuk och argumenterar där på ett klarsynt sätt ur ett

patientperspektiv för att Sverige bör införa självald dödshjälp. Hon skriver: ”I dag är alla riksdagspartier överens om att det bör vara en mänsklig rättighet att bestämma över sin egen kropp. Det är dock en ytterst selektiv rättighet. Om det är livet som mot din vilja växer i din buk har du rätt till abort och får samhällets hjälp och välsignelse. Men om det i stället är en obotlig cancer har du inte rätt att slippa den sista tidens lidande och kroppsliga och kanske andliga förfall. ... Det är skam, det är en fläck på Sveriges banér att du omyndigförklaras på din dödsbädd.”

”Vi som undertecknar denna artikel har länge varit aktiva i opinionsbildningen för att legalisera dödshjälp i Sverige. Vi slutar inte att förvånas över de styrandes ovillighet att ens våga diskutera frågan. Vi vet att vi inte är ensamma.

Vi uppmanar alla som värnar sitt, och andras självbestämmande, att göra sin röst hörd. I Sverige har vi många fri- och rättigheter och stor valfrihet inom en mängd områden. Det är först när vi är svårt sjuka och döden oundvikligen närmar sig som vi berövas rätten att besluta över det som återstår av vårt liv. Hur länge skall de politiska partierna ducka om den sista friheten? Varför vägra att ens utreda en livsviktig fråga där 73 procent av svenska folket uttalat sin mening? P C Jersild, läkare och författare, Georg Klein, professor em och författare, Tuulikki Koivunen Bylund, biskop em, Björn Ulvaeus, låtskrivare och nöjesentreprenör.”

Enligt min mening borde en bred parlamentarisk utredning tillsättas för att på djupet analysera om enskilda människors vilja att dö något i förtid vid svåra lidanden nära livets slut, och under sträng kontroll, borde kunna respekteras. En sådan utredning borde ha sin utgångspunkt i att behandla frågorna i sin helhet, innefattande också de gråzoner och olika tillämpning som i dag finns mellan sjukhus och läkare i landet.

Mot bakgrund av vad jag, med hjälp också av andra, har anfört, är min allvarliga fråga till regeringen och statsrådet Gabriel Wikström:

Är statsrådet beredd att ta initiativ till en sådan bred parlamentarisk utredning som föreslås ovan?

.....

Staffan Danielsson (C)

Överlämnas enligt uppdrag

Lisa Gunnfors